

УДК 657.6

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ОПЛАТИ ПРАЦІ

INTERNAL AUDIT CHARACTERISTICS OF ENTERPRISES' CALCULATION OF PAYMENT

Морозова Є.П.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
обліку, економіки і управління персоналом підприємства,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Лучкіна Л.А.

магістр,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

У статті досліджено питання перевірки аудиторами розрахунків з оплати праці, розглянуто типові помилки й порушення, які можуть виникати при обліку праці та її оплати; визначено їх вплив на достовірність фінансової звітності. Розглянуті проблеми організації внутрішнього аудиту як форми організації внутрішньогосподарського контролю.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, облік, оплата праці, заробітна плата, внутрішній контроль, методичні забезпечення, етапи контролю.

В статье исследован вопрос проверки аудиторами расчетов по оплате труда, рассмотрены типичные ошибки и нарушения, которые могут появиться при учете труда и его оплаты; определено их влияние на достоверность финансовой отчетности. Рассмотрены проблемы организации внутреннего аудита как формы организации внутреннехозяйственного контроля.

Ключевые слова: аудит, внутренний аудит, учет, оплата труда, заработная плата, внутренний контроль, методологическое обеспечение, этапы контроля.

The questions of verification of calculations labor remuneration by the public accountants is examined in the article, typical errors and irregularities that may arise in accounting of labor and its remuneration are considered; their impact on the reliability of financial reporting has been determined. Problems of organization the internal audit as forms of organization internal control is considered. Inner control is one of the enterprise's economic management functions, so it is necessary to pay more attention at improving the control functions.

Key words: audit, interior audit, account, labor remuneration, violation, wages, inner control, methodical support, stages of control.

Постановка проблеми. Розвиток і стан економіки багато в чому залежить від загального життєвого рівня громадян, який формується у результаті визначення винагороди, обчислена у грошовому вираженні, яку власник виплачує працівникові за виконану ним роботу. Заробітна плата є індикатором економічного господарювання, рівня життя суспільства, вираженням наявних умов відтворення робочої сили. Також заробітна плата виступає як один із основних регулювальників ринку праці. Рівень заробітної плати характеризує ефективність виробництва, продуктивність праці, конкурентоспроможність продукції тощо. Тому, при переході України до ринкової економіки, вдосконалення систем оплати праці має важливе значення, оскільки заробітна плата забезпечує не тільки основи відтворення робочої сили, а також є найвагомішим чинником відтворення суспільного виробництва.

Розрахунки з оплати праці – це одна з найбільш трудомістких ділянок аудиторської перевірки. Труднощі викликані постійними змінами законодавства у сфері трудових відносин. Отже, дослідження обліково-аналітичного характеру, які б висвітлювали теоретично-методичні підходи до формування показників праці та заробітної плати на підприємствах України, є актуальним.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Аспекти обліку, аудиту і аналізу формування показників праці та заробітної плати за національними стандартами безпосередньо, на підприємствах висвітлені в економічній науці. Дослідженнями цієї проблеми займалися вчені-економісти: Бутинець Ф., Давидова К., Малярєвський Ю.Д., Пасенко Н., Пилипенко А. А., Соломченко Д., Тютюнник П. С., Чабанова Н., Чупир В., Чупир Т., Г. Беккер та інші. Потребують подальшої розробки наукові дослідження щодо форму-

вання методичних підходів до обліку, аудиту та аналізу праці і заробітної плати на вітчизняних підприємствах, які орієнтовані на національні і міжнародні стандарти. Проте, існує ряд змін у законодавчо-нормативних документах, а саме – у податковому обліку, що вимагає подальшого дослідження теоретично-методичних підходів до обліку, аудиту та аналізу праці і заробітної плати.

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретично-методичні підходи щодо обліку, аудиту й аналізу праці й розрахунків підприємства з фонду оплати праці й обґрунтування напрямів з їх подальшого вдосконалення. У статті поставлено задачу охарактеризувати методику аудиту розрахунків з оплати праці, а також визначити типові помилки і порушення, які можуть бути виявлені аудитором під час аудиторської перевірки.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, облік, оплата праці, заробітна плата, внутрішній контроль, методичні забезпечення, етапи контролю

Виклад основної частини. Однією із основних статей витрат будь-якого підприємства є оплата праці персоналу. Найважливішим вважають не тільки правильність відображення розрахунків заробітної плати працівників, але й правильність нарахувань сум, які належать до виплат кожному працівнику.

Заробітна плата – це винагорода за працю робітника. Розмір заробітної плати залежить безпосередньо від кваліфікації працівника, складності тієї роботи, яку він виконує, її кількості та якості.

Нормативно-правове регулювання оплати праці визначає права та обов'язки працівників на тому чи іншому підприємстві, порядок підписання трудового договору, робочий час співробітників, порядок нарахування заробітної плати, виплат страхового забезпечення, а також норми праці та інше [5].

Обов'язки з оплати праці між підприємством та працівником виникають на основі укладеного трудового договору.

На підприємствах існує розподіл оплати праці на основну та додаткову. До основної заробітної плати відносяться виплати за фактичний відпрацьований час, відповідно окладу і тарифним коефіцієнтам. До додаткової оплати відносять виплати за не вироблений час, такі як:

1. Оплата щорічної відпустки
2. Виплати по тимчасовій непрацездатності
3. По вагітності і пологах
4. Та інші

Бухгалтерія організації виконує суворий контроль за обліком праці та її оплати, як своїми силами, так і за допомогою проведення аудиту.

Аудит розрахунків з оплати праці має важливе значення у системі внутрішнього та зовнішнього аудиту.

Метою проведення аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці є формування думки про достовірність фінансової звітності на підприємстві та коментувань цієї звітності в області

розрахунків з персоналом з оплати праці, а також відповідності проведення даних операцій згідно з законодавством України.

У якості основних напрямів аудиту розрахунків з заробітної плати з персоналом виокремлюють: оцінку існуючої системи розрахунків з персоналом та її ефективності; оцінку стану аналітичного та синтетичного обліку операцій з оплати праці на підприємстві у контрольному періоді; оцінку повноти відображення здійснених операцій у бухгалтерському обліку; перевірку дотримання на підприємстві податкового законодавства при здійсненні операцій з оплати заробітної плати; перевірку дотримання законодавства з соціального страхування; а також за розрахунками з позабюджетними фондами [3].

На початку проведення аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці аудитор повинен скласти загальний план аудиту.

Для здійснення ефективної перевірки, аудитор слід ознайомитися з організацією та охороною праці, її ефективністю, відповідністю нарахувань заробітної плати працівникам до законодавчо-правової бази.

Аудитор повинен перевірити чисельність працівників підприємства і правильність їх відображення у звітності згідно з Інструкцією зі статистики чисельності працівників від 28.09.2005 р. № 286 [1].

Аудитору під час перевірки слід проаналізувати нарахування заробітної плати та інші виплати працівникам методом вибіркової перевірки.

Аудитору слід встановити відповідність аналітичного обліку з показниками синтетичного обліку. Джерелами даної перевірки слугують:

- Особові рахунки ф. №П-54, ф. №П-54а
- Розрахунково-платіжні відомості
- Ф.№П-49, Ф.№П-51, Ф.№П-53
- Рахунок 66 «Розрахунки з оплати праці
- Ф.1 «Звіт про фінансовий стан» («Поточні зобов'язання з оплати праці»)
- Трудове законодавство;
- Кодекс законів про працю;
- Законодавчі акти про підприємство і підприємництво;
- Трудові договори і контракти;
- Нормативні документи для нарахування з/п;
- Особисті справи робітників;
- Табелі, наряди, баланс;
- Відпускні та інші документи стосовно об'єкта дослідження;
- Головну книгу.

При проведенні внутрішнього аудиту розрахунків з оплати праці на підприємстві, слід перевірити наступні показники:

- чисельність працівників, їхні професії та кваліфікація;
- витрати робочого часу у людино-годинах, людино-днях;
- кількість виготовленої продукції;
- розмір фонду оплати праці за категоріями працюючих, видами нарахувань;

- нараховування премій, відпускних;
- розмір відрахувань за їх видами тощо.

При перевірці розрахунково-платіжних та платіжних відомостей, необхідно звернути увагу, чи справді отримували вказану суму грошей працівники згідно з відомостями. Також аудитор повинен впевнитися, чи дійсно виконувалась робота, за яку виплачена заробітна плата.

При проведенні даної перевірки, аудитор обов'язково має виключити наявність підставних осіб у відомостях[2].

Слід звернути увагу на витрати коштів на оплату робіт з поточного або капітального ремонту. Необхідно з'ясувати які норми та ціни застосовувались за проведення даної роботи.

При перевірці виплат допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю аудитор повинен перевірити наявність лікарняних листків та правильності їх оформлення. Необхідно звернути увагу на підписи та печатки, правильного нараховування допомоги.

Здійснюючи перевірку нараховування додаткової оплати праці за час відпустки аудитор перевіряє, чи правильно відображено в обліку суми виплат за відпустку. Також слід проаналізувати причини ненадання відпусток працівникам.

Аудитор, здійснюючи перевірку на підприємстві розрахунків з оплати праці, повинен дослідити штатний розпис, посадові оклади, розряди робітників. Необхідно проаналізувати дані журналів 5 та 5А, відповідність внесених сум нарахованої зарплати іншим категоріям працівників.

Необхідно з'ясувати правильність та своєчасність утримань із заробітної плати сум податків, які стягуються з оплати праці відповідно законодавства України.

При перевірці правильності нараховування заробітної плати аудитор може виявити такі типові порушення, як неправильне відображення дати прийому на роботу або звільнення з роботи, завищення окладу (розряду), а також включення в робочі дні періоду, за які слід було

би нараховувати допомогу з тимчасової непрацездатності[4].

Крім цього, при перевірці особлива увага приділяється правильності оформлення розрахунково-платіжних відомостей, в яких можуть бути виявлені такі порушення: включення до відомостей підставних осіб; завищення суми «Разом до виплати»; збільшення суми нарахованої заробітної плати, а потім її утримання під виглядом вкладу на рахунок в банк.

За порушення законодавства, що регулює питання оплати праці винні особи притягуються до відповідальності (ст. 36 Закону України «Про оплату праці» від 24.03.95 р. № 108/95-ВР): дисциплінарної; матеріальної; адміністративної; кримінальної.

Так, за порушення встановлених строків виплати заробітної плати, виплату її не в повному розмірі, а також за інші порушення законодавства про працю розмір штрафу дорівнює від 15 до 50 НМДГ.

За допущені та не виправлені помилки у бухгалтерському обліку і звітності передбачені фінансові санкції, адміністративна та кримінальна відповідальність. Штрафні санкції за порушення податкового законодавства визначені Податковим кодексом України.

Висновки. Основною метою внутрішнього аудиту розрахунків з оплати праці є здійснення господарських операцій відповідно до чинного законодавства, раціональний розподіл матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, виявлення суттєвих помилок та зловживань при нарахованні основної чи додаткової заробітної плати, формування необхідної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень для успішного функціонування організації.

Аудит розрахунків з оплати праці відіграє важливу роль не тільки у системі внутрішнього аудиту, а й зовнішнього. Внутрішній аудит розрахунків з оплати праці дозволяє нам проаналізувати ситуацію ризиків та вірогідності банкрутства підприємства

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутинець Ф.Ф. Аудит: стан і тенденції розвитку в Україні та в світі: монографія / Ф.Ф. Бутинець, Н.І. Петренко. Житомир: ЖДТУ, 2003. 408 с.
2. Внутрішньогосподарський контроль – запорука ефективної діяльності підприємств: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції [«Наука і освіта 2005»], (Дніпропетровськ, 2005 р.). – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – 83 [2] с.
3. Давидов Г.М. Аудит: [навч. посіб.] / Г.М. Давидов; [вид. 2-ге]. – К.: Знання, 2001. – 363 с. – (Вища освіта XXI століття)
4. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудова відносини: [навч. посібник] / Н.І. Єсінова. – К.: Кондор, 2004. – 432 с.
5. Суйц В.П. Аудит: общий, банковский, страховой: [учебник] / Суйц В.П., Ахметбеков А.Н., Дубровина Т.А.– М.: ИНФРА-М, 2000. – 556 с. – (Серия «Высшее образование»).
6. Усач Б.Ф. Аудит: [навч. посібник] / Б.Ф. Усач. – К.: Знання-Прес, 2002.
7. Хмельницький В.А. Ревизия и аудит: [учеб. комплекс] / В.А. Хмельницький. – Мн.: Книжный Дом, 2005. – 480 с.
8. Баранов О. Удосконалення системи аудиту оплати праці: проблеми та шляхи вирішення / О. Баранов, С. Міклуха // Довідник економіста. – 2009. – № 10. – С. 50–55.
9. Рогов К. Удосконалення організаційно-економічного механізму аудиту оплати праці / К. Рогов // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 3. – С. 12–15.